

**VLKK 2006 M. RUGSĖJO 28 D. SKYRYBOS NUTARIMŲ
GRETINAMASIS VARIANTAS**

<p style="text-align: center;">Privalomosios skyrybos taisyklės</p> <p style="text-align: center;">(Patvirtintos 2006 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. N-2 (103), Žin., 2006, Nr. 107-4084)</p>	<p style="text-align: center;">Pasirenkamosios skyrybos taisyklės</p> <p style="text-align: center;">(Patvirtintos 2006 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. N-3 (104), Žin., 2006, Nr. 107-4085)</p>	<p style="text-align: center;">Pastabos</p>
<p style="text-align: center;">I. Bendrosios nuostatos</p>	<p style="text-align: center;">I. Bendrosios nuostatos</p>	
<p>1. Privalomosios skyrybos taisyklės nustato privalomą sakinio dalių arba sudėtinių sakinių dėmenų atskyrimą ar išskyrimą, teksto skyrybą, taip pat svarbiausius neskrymo atvejus (jie teikiami pastabomis). Skyrimo taisyklės išdėstytos pagal sakinio sandarą, sakinio dalis ir kitus sintaksinius požymius, skyrimas grindžiamas taip pat pirmiausia sintaksiniais požymiais. Jei galima skirti keliais ženklais, jie arba vardijami apytikrio dažnumo tvarka, arba rečiau vartojamas skyrybos ženklas nurodomas skliaustuose. Bet kuris iš ženklų vartojimo variantų laikomas taisyklingu. Šiose taisyklėse nenurodytais atvejais skyrybos ženklai neprivalomi.</p> <p>2. Lietuvių kalboje vartojami skyrybos ženklai: taškas (.), kablelis (,), kabliataškis (;), dvitaškis (:), brūkšnys (–), klaustukas (?), šauktukas (!), daugtaškis (...), skliaustai: atidaromasis ((), uždaromasis ()); kabutės: atidaromosios (,,), uždaromosios (“).</p>	<p>1. Pasirenkamosios skyrybos taisyklėse išdėstyti atvejai, kuriais skyrybos ženklai neprivalomi, bet gali būti vartojami rašančiojo nuožiūra prasminiams ir stilistiniams atspalviams nurodyti ar paryškinti. Skyrimo pasirinkimas rodomas suskliaučiant ženklą, kuris gali būti rašomas arba nerašomas. Bet kuris pasirinktas skyrimo variantas klaida nelaikytinas.</p>	
<p style="text-align: center;">II. Sakinio skyryba</p>	<p style="text-align: center;">II. Sakinio skyryba</p>	
<p>3. Vienarūšės sakinio dalys</p> <p>3.1. Vienarūšės išvardijamosios sakinio dalys be jungtukų yra atskiriamos kableliais, pvz.:</p> <p><i>Meilė, širdgėla, neviltis geso pamažu. Pievoje žydėjo raudonos, geltonos, žydros gėlės. Diena išaušo nešalta, apsiniaukusi, darganota. Stalčiuje, ant lango, ant žemės ieškojo užrašų knygelės, bet niekur nerado. Juk jau niekada nebestovės klasės akivaizdoje, nebežiūrės į šituos dėkingus vaikus, nebeskės jų alkanose akyse.</i></p>	<p>2. Vienarūšės sakinio dalys</p> <p>2.1. Greta pavartoti artimos reikšmės ar kartojamieji žodžiai skiriami kableliu, jei suprantami kaip vienarūšės sakinio dalys, arba neskiriami, jei laikomi samplaikomis, pvz.:</p> <p><i>Sprogsta(,) skleidžiasi alyvų žiedai. Giliai(,) giliai į sąmonę įstrigo man tie žodžiai. Sukaitau(,) subuvau visa, kol duoną pakepiau. Šnara(,) murma šaltos bangos amžiną legendą. Žmogau(,) žmogau, ir širdies tu neturi.</i></p> <p>2.2. Pažyminiai prieš pažymimąjį žodį, nurodantys ne vieno pagrindo požymius, bet rašančiojo laikomi lygiaverčiais, gali būti atskiriami</p>	

Pastabos:

1. Nevienarūšės sakinio dalys neskiriamos, pvz.: *Teta atvažiavo vėlu vakarą traukiniu. Ryte prie pat miško aptikome briedžių kautynių aikštelę.*

2. Vientisas momento ar laiko, erdvės, svorio ir pan. kiekio nusakymas atitinkamais matų vienetais rašomas neskiriant, pvz.: *Pirmas požeminis smūgis buvo užfiksuotas dešimtą valandą 25 minutės 35 sekundės. Jie lede išbuvo šešiasdešimt tris valandas trisdešimt vieną minutę dvidešimt vieną sekundę. Ant rankų jis nuėjo keturis kilometrus aštuonis šimtus dvidešimt penkis metrus septyniasdešimt penkis centimetrus. Per savaitę mokiniai sunešė toną tris šimtus kilogramų penkis šimtus gramų perdirbamų atliekų.*

3. Kilmininkais nusakyta vieta ar laikas rašomi neskiriant, pvz.: *Jis gimė Lazdijų rajono Kapčiamiesčio valsčiaus Bebrų kaime. Susitikimas įvyko 1947 metų balandžio 15 dienos pavakarę.*

3.2. Vienarūšės sakinio dalys be jungtukų, susijusios priešinio santykiais, atskiriamos brūkšniais arba kableliais, pvz.:

Jis bus ne kunigas – daktaras ar inžinierius. Ne šiandien – rytoj dabartiniai septyniolikmečiai ims tvarkyti valstybės reikalus. Jis bus daktaras ar inžinierius, ne kunigas.

3.3. Vienarūšės sakinio dalys, sujungtos jungtukais ar kitais jungiamaisiais žodžiais: a) pavieniais *o, bet, tačiau, tik(tai)*, b) poriniais *nors (ir) ... bet, kad ir ... bet, jei(gu) ne ... tai, ne tiek ... kiek, ne tik ... bet ir, kaip ... taip (ir) ir kt.*, c) kartojamaisiais *ir ... ir, ar ... ar, arba ... arba, nei ... nei, čia ... čia, tai ... tai, tiek ... tiek ir kt.*, yra atskiriamos kableliais, pvz.:

a) Visi įvykiai prasideda viduje, o ne išorėje. Slopinanti tyla apgaubė Šilėnų kaimą po tos giedros, bet neramios pavasario dienos. Duobienė krūptelėjo, tačiau neatsisuko kalbančiųjų pusėn. Baltaragis aiškiai girdėjo tą kalbą, tik negalėjo nieko suprasti. Mergaitė nekalbėjo, tiktai šniurkščiojo ir trynė akis.

kableliais kaip vienarūšiai, pvz.:

Tirštas(,) murzinas prakaitas bėgo jo smilkiniais. Priešais sujudėjo aukštas(,) storas žmogus. Jis išžiūrėjo, kad tai didelė(,) palinkusiomis šakomis eglė. Kiaurai veriantis(,) šaltas vėjas varyte varė į kambarį.

<p><i>b) Krosnis nors dar nauja, bet jau suskilusi. Raitelių būrys prijogo nors ir miškingus, bet tankiai gyvenamus plotus. Iš paliegusio bernioko jis pasidarė kad ir laibas, bet tiesus ir aukštas vaikiną. Jei ne kunigas, tai daktaras ar inžinierius iš jo išeisias. Tačiau ne tiek man rūpėdavo arkliai, kiek vasaros nakties burtai. Ne tik rytais, bet ir vakarais užbėgdavo, šviežio pieno užnešdavo. Kaip vakar, taip ir šiandien lijo visą dieną. Šmukštaras buvo ne tik astronomas, bet ir biologas ir labai mėgo gamtą.</i></p> <p><i>c) Bėgo vasara gėlėta ir laukais, ir šilu. Kitą savaitę dirbsime ar pas jį, ar pas jo brolių. Paprastai jie žvejodavo arba ramiose upėse, arba ežeruose. Juk nei veido šviesa, nei plaukų vešlumu, nei ūgiu nė viena man neprilygo. Čia šunį paglostys, čia arklį delnu patapšnos, čia peniukšliui meitėliui paausį pakasys. Stebėjimo objektyvas fiksuoja daiktus tai iš apačios, tai iš viršaus. Darbo būdavo daug tiek vienu metu pabaigoje, tiek kitų pradžioje.</i></p> <p><i>Pastaba. Nekartojamaisiais sujungiamaisiais jungtukais ir, bei, ar, arba, nei sujungtos vienuosės sakinio dalys neatskiriamos, pvz.: Dieną jis sėdėdavo prie gatvės kampo ir taisydavo kurpes. Uždrausta į šalį įvežti visų rūšių gyvulius ir paukščius bei jų mėsos gaminius. Stovėdavo it įbestas netikėčiausiose vietose, iki išspręsdavo klausimą ar apmąstydamas dalyką iki galo. Kontrolės darbų išlaidas sumoka inspektuojama įmonė arba fiziniai asmenys. Ypatingos laimės nei didelių turtų jis neturėjo.</i></p>		
<p>4. Aiškinamosios sakinio dalys</p>	<p>3. Aiškinamosios sakinio dalys</p> <p>3.1. Vienavardės sakinio dalys be jungiamųjų žodžių gali būti išskiriamos kableliais (rečiau brūkšniais), jei norima parodyti aiškinamąją jų paskirtį, pvz.:</p> <p><i>Suopis mielai nusispjautų čia pat(,) sau po kojomis(,) ir išėitų. Jis gimė Babrų kaime(,) Lazdijų rajone(,) ir mokėsi Kapčiamiesčio vidurinėje mokykloje. Sporto centrą statys Klaipėdoje(,) Dubysos g. 20(,) ir jau pradėjo parengiamuosius darbus. Labai anksti(,) dar prieš saulės tekėjimą(,) Veronika žvilgtelėjo į laikrodį ir pašoko. Posėdis vyks pirmadienį(,) liepos 5 d.(,) Senato posėdžių salėje. Kai aš buvau visai mažas(,) dešimties metų(,) ir gyvenau pas dėdę,</i></p>	

<p>4.1. Aiškinamoji sakinio dalis su jungiamaisiais žodžiais <i>ypač, kaip ir, būtent, tai yra</i> ir <i>pan.</i> yra išskiriama kableliais, pvz.:</p> <p><i>Kieme, ypač palei tvorą, nuo vėjo šiureno nukritę lapai. Galutinis žmogaus pašaukimas yra tiktai vienas, būtent dieviškasis. Tupinėti po namus, tai yra palesinti vištas, apsitvarkyti kieme, paruošti pietus, jai dar užteko sveikatos. Po vidų, kaip ir po lauką, bėgiojo vaikai.</i></p> <p>Kablelis rašomas ir po jungiamąją paskirtį turinčio įterpinio, pvz.: <i>Kai kuriose miško vietose, pavyzdžiui, eglėnuose, buvo pažliugę.</i></p>	<p><i>man teko piemenauti. Komisijos nariai aptars ir kitus(,) su šių akcijų valdymu susijusius(,) dokumentus. Rudas(,) lyg nudažytas(,) pakeleivio veidas gerokai išsiskyrė iš šviesių šiaurės šalies gyventojų veidų. Jis tyliai(,) lyg sąmokslininkas(,) pakuždėjo man į ausį.</i></p> <p><i>Ten(,) už upės(,) prie pat miško(,) tarp kelių senų ir storų medžių(,) ir buvau įsitaisęs vietą apmąstymų ir kūrybos valandoms leisti. Sąskrydis vyks Tauragės apskrityje(,) Šilalės rajone(,) Laukuvos miestelyje(,) jau po savaitės. Susitikimas įvyko birželio 1 dieną(,) pirmadienį(,) po pietų(,) nedideliame pajūrio miestelyje.</i></p> <p><i>Vėl vieną sykį buvo perkūnija(,) jau daug vėliau negu ankstesniais metais. Vienas pastatas(,) aukštasis(,) buvo beveik vien iš stiklo. Šitokie apyniai(,) be lapų ir auksinių spurgų(,) nė iš tolo nepriminė vasarą matytos namo galo puošmenos. Malonus gyvuliukas(,) švelnaus garbanoto plauko(,) tupėjo kampe ir baikščiai žiūrėjo į mus. Aš buvau labai gražiai apsirengusi(–) visiškai naujais drabužiais.</i></p> <p><i>Nieko kita(,) kaip tik prisipažinti(,) jam nebeliko. Niekas kitas(,) kaip tik grikliai(,) ten neaugo.</i></p> <p>3.2. Vienavardė sakinio dalis arba išskiriama, jeigu suprantama kaip papildymas, arba atskiriama, jeigu suprantama kaip vienaarūšė, pvz.:</p> <p><i>Jam, ne kam kitam(,) dauguma mūsų klasės mergaičių stengdavosi patikti. Tik tu, ne bet kas iš mūsų(,) gali padėti karaliui dukterį atgauti. Šaltiniai iš XVI amžiaus, net iš vėlesnių laikų(,) tai patvirtina. Ekonomika, kartu ir bankų veikla(,) pažengė į priekį. Ramesnę popietę, pavakariais, ypač prieš rytą(,) upelio vagą užguldavo tirštas rūkas.</i></p> <p>3.3. Tarp apibendrinamojo žodžio ir jį aiškinančių sakinio dalių įterpus jungiamąjį žodį, po pastarojo gali būti rašomas dvitaškis (rečiau brūkšnys), jei norima paryškinti išvardijimą, pvz.:</p> <p><i>Visi mūsų baltmiškio medžiai, būtent(:) beržas, epušė, qžuolas, uosis, liepa ir kiti, žiemą žalių lapų netenka. Mūsų krašto spygliuočių miškuose dažniausiai auga tik dvi medžių rūšys, būtent(:) eglės ir pušys. Programą atliko nepriekaištingai, tai yra(:) tiksliai, laisvai, išraiškingai, ir areną paliko tikėdamiesi gero įvertinimo. Šie teiginiai buvo pagrįsti iš piršto laužta informacija, t. y.(:)</i></p>	
--	--	--

<p>4.2. Kelios aiškinamosios sakinio dalys, neturinčios jungiamojo žodžio ir einančios po apibendrinamojo žodžio, yra išskiriamos dvitaškiu ir kableliu (ar brūkšniu) arba brūkšniais, pvz.:</p> <p><i>Žmonių: vyrų, moterų ir paauglių, prigužėjo pilna Blažio gryčia. Pasakyk tą patį visiems: mokytojui, kaimynams, mano draugams, ir sužinosi, ką jie apie tave galvoja. Dieną naktį tie arkliai jam iš galvos neišėjo: lakstė jo mintyse, žvengė jo ausyse, dieną ir naktį prisispnuodavo. Viena tokių bėglių šeima: vyras, žmona ir dvi mažametės dukros – jau dvi savaites gyvena Telksnio sodyboje.</i></p> <p><i>Iš tolimųjų kraštų grįžta šalčio tremtiniai – laukinės žąsys, antys, gulbės – ir suka lizdus. Pakalbėti apie šį bei tą – šiek tiek apie rezultatus, apie perspektyvas, apie kolektyvo narių santykius ar panašiai – jis galėtų ir be jokio pasirengimo.</i></p> <p>4.3. Po vienaarūšių sakinio dalių prieš apibendrinamąjį žodį (visi, viskas, visa (tai), visur, visada ir pan.) rašomas brūkšnys, pvz.:</p> <p><i>Gimines, kaimynus, draugus, šiaip pažįstamus – visus suvadino paminėti gražios sukakties. Rūgštu ir saldu, gera ir bloga, maža ir daug – viskas šiame pirmavaizdyje yra tas pat. Jo pasėlius, gyvulius, padargus ar pastatus – visa tai bet kada galėjo sunaikinti nelaimės. Tuos pačius žodžius ji šiandien rašė ant sienų, tvoros, ant turėklų, sąsiuvinių aplankalų, palangių – visur, kur tik įmanoma rašyti.</i></p>	<p><i>anoniminių šaltinių parodymais, gandais ar akivaizdžiai melagingais pranešimais. Naminiai gyvuliai, kaip antai(,) arklys, karvė, avis, kiaulė ir kiti, labai naudingi žmogui. Daugelis mėgsta šviesių spalvų, būtent(,) gelsvus, rausvus, salotinius, kreminės spalvos, net baltus, apmušalus. Įgrysta kasdieniai darbai, būtent (–) liuobti gyvulius, lesinti vištas, kurti krosnį, ir norisi bent dieną atsipūsti.</i></p>	
<p>–</p>	<p>4. Dalyvinės, pusdalyvinės, padalyvinės aplinkybės</p> <p>Išplėsta dalyvinė, pusdalyvinė ar padalyvinė aplinkybė arba dvi ir daugiau neišplėstų gali būti išskiriamos kableliais, jei norima išryškinti jų prasminį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:</p> <p><i>Išėjusi iš mokyklos(,) direktorė stabtelėjo. Atėjęs į mokyklą ir neradęs Juozapėlio(,) Mikė negali paslėpti savo liūdesio. Girdėdami pasakojimus(,) vyrai tik juokėsi. Einant didžiuoju vieškeliu pro beužankančius tvenkinius(,) galima pamatyti kažkada didelio dvaro liekanas. Liucė valgomajame dengė stalą, bet(,) išgirdusi svečių(,) tuoj išbėgo jo pasitikti. Aš net vardus jiems sugalvojau(,) sėdėdamas prirūkytame kambaryje. Jis pajuto, kad(,) tvinksint širdžiai(,) lyg adatėlėmis bado pirštų galiukus. Įėjęs ir nusirengęs(,) svečias prisėdo ant suolo krašto. Lyjant ar</i></p>	

	<p><i>sningant(,) nemalonu keliauti. Karalaitis(,) užuot sukęs į dešinę(,) pasuko į kairę.</i></p>	
<p>5. Pažyminiai</p> <p>5.1. Išplėstinis derinamasis pažyminytis po pažymimojo žodžio išskiriamas kableliais, pvz.:</p> <p><i>Stalų, išrikiuotų palei sieną, turėjo pakakti visiems. Jis turėjo skrynelę, pilną prekių. Nelegalius reklaminius įrenginius, pastatytus be leidimo, išmontavo bendrovės darbininkai.</i></p> <p>Pastabos:</p> <p>1. Prieš pažymimąjį žodį einantis derinamasis pažyminytis neskiriamas (išskyrus 5.5 punkte nurodytus atvejus), pvz.: <i>Išrikiuotų palei sieną stalų turėjo pakakti visiems. Prieš akis plytėjo storu sniegu sluoksniu apkloti laukai. Blyškiai geltona saulė iš lėto slėpėsi už horizonto linijos.</i></p> <p>2. Neskiriamas po pažymimojo žodžio einantis nederinamasis pažyminytis, išreikštas prielinksnine konstrukcija, įnagininku, padalyvine žodžių grupe arba prasidedantis žodžiais <i>tema, antrašte, pavadinimu</i>, pvz.: <i>Jis žiūrėjo į medžius be lapų ir galvojo apie vasaros žalumą. Pasirodė kareiviai žaliomis beretėmis. Gerai buvo įvertinti mokytojų nuopelnai auklėjant jaunąją kartą. Klasėje vyko diskusija tema „Kaip būti savarankiškam“. Straipsnis antrašte „Miesto jubiliejų pasitinkant“ buvo išspausdintas pirmame puslapyje. Yra dešimt kaimų pavadinimu Paberžė.</i></p> <p>5.2. Du ar daugiau neišplėstų ir (ar) išplėstų derinamųjų ar nederinamųjų pažyminių, einančių kartu su derinamaisiais, po pažymimojo žodžio yra išskiriami kableliais (arba brūkšniais), pvz.:</p> <p><i>Suolai, pajuodę, nešvarūs,ėjo pagal sienas, o viduryje stovėjo didelis stalas. Ir Ona, didelė, stambi, kaulėta, išėjo glėbiu malkų nešina. Praslinko kovas – šaltas, snieguotas. Baigia sudilti birželis, kontrastingas, kartais karštas ir gerokai drėgnas. Ankstyvo rudens vakarais, giedrais, be vėjo, pasigirdavo vasarą primenantis žiogų čirpesys. Į vidų įėjo nepažįstamas vyras, nedidelio ūgio, gunktelėjęs, ir tyliai pasisveikino. Atėjo liepa – šilta, be didesnių vėjų, su retais lietumis – ir atnešė visiems ramybę.</i></p>	<p>5. Pažyminiai</p> <p>5.1. Aplinkybinį atspalvį turintis išplėstas derinamasis pažyminytis arba du ar keli neišplėsti derinamieji pažyminiai prieš daiktavardžiu išreikštą pažymimąjį žodį arba nederinamasis pažyminytis prieš daiktavardžiu išreikštą pažymimąjį žodį ar po jo gali būti išskiriamas kableliais, jei norima pabrėžti pažyminio prasminį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:</p> <p><i>Plepus, bet gudrus ir „slidus“(,) kaimynas man visai nekėlė pasitikėjimo. Niekieno neatpažintas(,) vienuolis laimingai pasiekė centrinę aikštę. Visų nužvelgiamas koridoriuje, patylomis apkalbamas bendroje virtuvėje(,) Vytas negalėjo ramiai jaustis net tarp artimiausių žmonių. Raudonomis nuo nemigos akimis(,) inspekcijos viršininkas neatrodė nusiteikęs šiandien spręsti bent kiek rimtesnius klausimus. Darius(,) raudona ir skaudančia ausimi(,) tik ir tegalvojo, kaip atkeršyti už tokį pažeminimą.</i></p> <p>5.2. Neišplėstas derinamasis ar nederinamasis pažyminytis, pažymintis įvardžiu išreikštą sakinio dalį, gali būti išskiriamas kableliais (rečiau brūkšniais), jei norima pabrėžti jo prasminį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:</p> <p><i>Bet jam(,) mokytam(,) ten rodytis netinka. Žiūriu į ją(,) didelę(,) ir gėriuosi. Jie(,) jauni(,) neturėjo tokio patyrimo. Ji(,) su kasytėmis(,) atrodė pajaunėjusi vos ne dešimčia metų. Moterys buvo pasipiktinusios tuo, kad jos (–) jaunos (–) yra iš darbo atleidžiamos, o pensininkės paliekamos. Jaunas(,) aš būčiau daug greičiau tai atlikęs.</i></p> <p>5.3. Išplėstas nederinamasis pažyminytis po pažymimojo žodžio, išreikšto įvardžiu, gali būti išskiriamas kableliais (rečiau brūkšniais), jei norima pabrėžti jo prasminį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:</p> <p><i>Jis(,) be juodų ūsų(,) atrodė visai neatpažįstamas. Jos (–) dryžuotais sijonais (–) neišsiskyrė iš kitų tautiškais drabužiais pasipuošusių dalyvių.</i></p> <p>5.4. Su dalelytėmis <i>nors ir, kad ir, dar (ir), tegu, irgi, kaip</i> ir pan. einantys pažyminiai ar priedėliai gali būti išskiriami kableliais, jei norima parodyti jų prasminį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:</p>	

5.3. Po pažymimojo žodžio einantis išplėstas priedėlis be jungiamojo žodžio yra išskiriamas kableliais, pvz.:

Pirmas atėjo Jonas Augutis, Povilo sūnus. Bet mano tėvas, karštas žmogus, paliepė užpykęs išmesti jį pro duris. Niekas nesitikėjo, kad Arūnas, tas visų pajuokiamas ir stumdomas Arūnas, pasielgs taip garbingai.

Pastaba. Prieš pažymimajį žodį einantis priedėlis neskiriamas (išskyrus 5.5 punkte nurodytus atvejus), pvz.: *Mūsų kaimynas Stanislovas kruopščiai prižiūrėjo visus aplink namą augančius medelius.*

5.4. Priedėliai su jungiamąją paskirtį turinčiais žodžiais *ypač, arba, vadinamasis, labiausiai, daugiausia, dažniausiai, greičiausiai, kaip antai (kaip ta pačia reikšme), tai yra, būtent, pavyzdžiui, bent* ir kt. išskiriami kableliais, pvz.:

Toliau bus plėtojama socialinės priežiūros, ypač globos ir rūpybos, sistema. Bet prieš tai jų vaidila, arba burtininkas, kiekvieno valgio gabaliuką meta po stalu. Senoji oda, vadinamoji žalčio išnara, pasilieka prie medžio. Kažkas, greičiausiai Didžkuvienė, įėjo iš gretimo kambarėlio. Kai kurie gyvuliai, kaip antai šuo, tiesiog stebina savo prieraišumu. Didesni vaikai, kaip Valius iš antros laiptinės, lipdavo net ant stogo. Kita vertus, subjektinės teisės, tai yra savininko teisės valdyti turtą, juo naudotis ir disponuoti, gali būti pažeistos. Tik vienas klausytojas, būtent Vincas, pasiliko salėje.

Kablelis rašomas ir po jungiamąją paskirtį turinčio įterpinio, pvz.: *Kurie ne kurie paukščiai, pavyzdžiui, balandžiai, žmogui iš dalies naudingi. Kai kurie paukščiai, sakykime, juodvarniai, perėti pradeda dar sniegui nenutirpus.*

5.5. Išplėstas pažyminys ar priedėlis arba du ar daugiau neišplėstų pažyminių ar priedėlių, einančių prieš įvardžiu išreikštą pažymimajį žodį, yra išskiriami kableliais, pvz.:

Atlaidus kitų silpnybėms, jis buvo griežtas ir reiklus sau. Juodais garbanotais plaukais, švitriomis rudomis akimis, ji atrodė kaip čigonė. Nagingas kalvis, jis niekada nelikdavo be uždarbio. Aukštas ir žilas, jis buvo panašus į senovės krivį. Stipruolis, vikruolis, jis per fizinio lavinimo pamokas mokytojo buvo tik giriamas.

Visą kelią(,) nors ir primuštas(,) vilkas nešė ant nugaros lapę. Tegū be sveikatos(,) menkam savo gyvenimui Jokūbas užsidirbs pats. Pastogė(,) nors ir maža(,) jau buvo užleista pabėgėlių vaikams. Medžiai(,) kad ir su žaliais lapeliais(,) dar nedvelkė tikra pavasario gaivuma. Kaip vyresnis ir gudresnis(,) brolis liepė man tylėti ir toliau dirbti savo darbą.

Kad ir mokytojas(,) Kazimieras neištvėrė neužrikęs ant vaikų, besityčiojančių iš patiklaus šunyčio. To žemės kampelio(,) kaip didžiausios šventenybės(,) nusilenkia paliesti net rūsčiausios širdies žmonės.

5.5. Lyginamieji nederinamieji pažyminiai, prasidedantys žodžiais *didumo, aukštumo, ilgumo* ir kt., po pažymimojo žodžio gali būti išskiriami, jei norima išryškinti jų prasminį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:

Nykščio nagu(,) didumo sulig geru kaušeliu(,) nukabino prilipusį grumstelį. Vanduo atiteka iš upelio bėgdamas išmūrytu urvu(,) aukštumo mažiausia sulig žmogum. Tarp kalnų margavo puiki pilis(,) ilgumo per kelias mylias.

5.6. Po įvardžių *bet kas, kas nors, visi, kiti, kas, kaž(n) kas* ir pan. pavartotas būdvardis ar dalyvis su priklausomais žodžiais ar be jų gali būti išskiriamas, jei norima parodyti aiškinamąją jo paskirtį, pvz.:

Kaži kas(,) truputį drąsesnis(,) šūktelėjo nepatenkintu balsu. Bet kas(,) norintis išmokti daugiau(,) gali naudotis šiomis programomis. Žiūrėjo, bene kas nors(,) pažįstamas iš vasaros stovyklos(,) ateis. Visiems(,) atsakiusiems į klausimą(,) siunčiame užduotis. Pacientų eilę sudarys visi(,) įrašyti pernai(,) ir dauguma įrašytų šių metų pirmame ketvirtyje. Kiti(,) ketinusieji kalbėti(,) išvis išėjo iš susirinkimo. Bet kas(,) norintis(,) negali sužinoti asmens duomenų. Kiti(,) atėjusieji(,) neskubėdami susėdo už stalų. Ateis kas(,) neprašytas(,) ir sugriau viską.

5.7. Artimos nederinamiesiems pažyminiams žodžių grupės, prasidedančios *vardu, pavarde, pravarde*, gali būti išskiriamos norint parodyti jų intonacinį savarankiškumą, pvz.:

Jis pasirodė labai panašus į buvusį kaimyną(,) vardu Kazys. Jo motina išteka už vyriškio(,) pavarde Vilkas(,) ir išvažiuoja į kitą miestą. Susitiko su klasės draugu(,) pravarde Skiauterė.

	<p><i>Viename sodžiujė gyvenė neturtėlis žmogus(,) vardu Petras Banys.</i></p> <p>5.8. Neišplėstas po pažymimojo žodžio einantis priedėlis gali būti išskiriamas, jei norima parodyti jo aiškinamąją paskirtį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:</p> <p><i>Mes(,) vaikigaliai(,) bėgdavome paskui jį ir šaukdavom. Jis(,) našlys(,) užaugino tris vaikus, o čia normali šeima su vienu nesusitvarko. Kaimynas(,) boksininkas(,) nėra nė vieno kepštelėjęs, o tie ištėseliai mojuoja kumščiais menkiausia proga. Medžiai(,) galiūnai(,) susipyne šakomis aukštybėse.</i></p> <p>5.9. Neišplėstas ar išplėstas priedėlis, einantis po pažymimojo žodžio, gali būti išskiriamas brūkšniais norint pabrėžti aiškinimą arba atskiriamas brūkšniu nuo pažymimojo žodžio norint parodyti tapatumą, pvz.:</p> <p><i>Prie apskritojo stalo buvo pakviesti ir didžiausio traukos lenktynininkų priešo – policijos (–) vadai. Informuojame, kad Jungtinių Tautų Ekonominės ir Socialinės Tarybos, tiksliau, jos padalinio – Geografinių pavadinimų ekspertų grupės (–) veikloje nuo 1992 m. dalyvauja ir Lietuvos ekspertai. Ir aitvaras – padangių žirgas (–) atneš mane prie tavo kojų.</i></p>	
–	<p>6. Lyginamieji posakiai</p> <p>Lyginamieji posakiai, prisijungę prie būdvardiškųjų įvardžių <i>toks (-ia), toks (-ia) pat, šitoks (-ia), koks (-ia), kitoks (-ia)</i> ir pan., taip pat prie įvardiniųrieveiksmių <i>taip, kitaip, tiek</i> ir pan., gali būti išskiriami, jei norima parodyti jų prasminį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:</p> <p><i>Naujasis skyriaus vadovas nėra toks demokratiškas(,) kaip ankstesnysis(,) ir mažiau bendrauja su pavaldiniais. Nuolatos pabrėžiamos tokios vertybės(,) kaip atsakomybė, darbštumas. Reikia rūpintis, kad tikėjimo neblaškytų tokie madingi reiškiniai(,) kaip astrologija(,) ir kad žmogus pajustų tikrą tikėjimo vertę. Jis užaugo toks pat aukštas(,) kaip ir kiti broliai. Martynas nuo pat pirmos klasės buvo kitoks(,) negu visi kiti vaikai. Maniau, kad tu šito valgio negalėsi taip pataisyti(,) kaip mano virėjas. Jis nenuplauks tiek(,) kiek aš.</i></p>	

6. Įterpiniai ir įspraudai

6.1. Įterpinys išskiriamas kableliais, rečiau – brūkšniais, pvz.:

L a i m ė , n ě vieno žmogaus tarpdury nebuvo, nes visus, m a t y t , sutraukė į vidų kalbėtojas, kurio kiekvienas žodis buvo girdėti net lauke. Kol jaunas esi, r o d o s , lyg ir nesvarbu tėviškė. Aš, d e j a , į konferenciją negalėsiu atvykti. O mūsų daktaras dabar Seimo narys, b e j e . Krikštatėvis, t i k p a m a n y k , kumeliuką dovanojo. Per gerai, s a k a u g i , manai apie kaimynus.

K a i p j a u m i n ė t a , Milkus naudojosi Brodovskio žodynu. Aš, nelaimės draugai, žemiau už vištas netūpiau, nors su ereliais, t i e s a p a s a k i u s , niekuomet nebuvau iškilęs. Galima surasti aibę priešasčių, tačiau, m a n o p a s t e b ě j i m u , viena iš tokių priešasčių yra paviršutiniškas požiūris į buvusių santvarką.

B e k e l i ū s m a l s a u t o j ū , įvykio vietoje greitai nieko nebeliko. Išskyrus į parodą išvykusį ūkio ministrą, kiti Vyriausybės nariai posėdyje dalyvavo.

Vienur žodžio iš burnos negalėjai ištraukti, o kitur – a t v i r k š č i a i – žmonės mus sutikdavo išskėstomis rankomis. Tai – d e j a – buvo tiesa. Iš mūsų nėra – t i k ě k i t e – nė vieno, kuris linkėtų jums nesėkmės.

7. Įterpiniai

7.1. Įterpinys gali būti išskiriamas kartu su jungtuku, išskyrus *ir, ar, arba, nei*, jei norima pabrėžti jų prasminę ir intonacinę vienumą, pvz.:

Pirma, Petras buvo įskūstas kaip didžiausias riaušių kaltininkas, antra, jis suimtas pabėgo, o (,) t r e č i a , jo knygelės ir dainos žandarams labai nepatiko. Nespėjo nukeliauti į Ameriką, o (,) ž i ū r ě k , jau šimtus dolerių namo siunčia. Jis buvo girdėjęs ir daug geresnių pastabų, b e t (,) k e i s t a s d a l y k a s , tos pastabos jo neįtikindavo, o Auksės žodžiai nejučia paveikdavo. B e t (,) ž i n a i , kunige, yra moterų, kurios dėl tų dalykų labai išgyvena.

7.2. Modalumą rodantys žodžiai ar junginiai *anaiptol, antai, apskritai, atseit, būtent, destis, esą, galbūt, galų gale, geriau, greičiausiai, iš esmės, iš principo, iš tiesų, iš tikro, iš tikrųjų, iš viso, kaip tyčia, lyg tyčia, konkrečiai, konkrečiau, mat, pagaliau, palyginti, paprastai, paprasčiau, pirmiausia(i), rasi(t), savo ruožtu, šiukštu, taigi, tikriaus, tikriausiai, tiksliau, turbūt, veikiausiai, visų pirma* gali būti išskiriami, jei norima jiems suteikti įterptinį pobūdį, pvz.:

A n a i p t o l (,) j a m a p i e t a i n ě n e p r i m i n k . T ě v e l i u k a s (,) a n t a i (,) n a m o p a r e i n a . A p s k r i t a i (,) a u k š t e s n ě s k v a l i f i k a c i j o s d a r b i n i n k a i s u t a t e c h n i k a g a l i d i r b t i . J i s (,) a t s e i t (,) r y t o j d i r b s , n e t u r ě s l a i k o , b e t , m a t y t , n e n o r i a t e i t i . K a i m y n a s (,) e s a (,) m a t ě k a ž k a v a i k š t a n t n a k t i a p i e s o d y b a . J i (,) b ū t e n t (,) g a l v o j o a p i e t a i , k a i p j i p a a u g s i r k a d a t a i b u s . G a l b ū t (,) j i s ž i n o j o i r n u m a n ě , k u r a š e i n u . A š (,) g a l ū g a l e (,) n u t r a u k s i u t a s p a t y č i a s ! B e t k a s j i s a r b a (,) g e r i a u (,) k o k s j i s , t o a š t i k s l i a i n e g a l ě j a u p a s a k y t i . V y r i a u s y b ě p r i t a r ě m ū s ū p r o j e k t u i i r (,) g r e i č i a u s i a i (,) s k i r s l ě š ū . T e i s m ū s i s t e m o s r e f o r m a (,) i š e s m ě s (,) b u v o i l g a l a i k i s p r o c e s a s . D a u g e l i s (,) i š p r i n c i p o (,) s u t u o s u t i k o . N o r s g a m t a

6.2. Įspraudas išskiriamas skliaustais, brūkšniais arba kableliais, pvz.:

Jam gražus tas paltas, lyg žydintys (na, kaip jie ten vadinasi, kur miške auga), lyg žydintys viržiai. Kaip sakoma (bū d a v o s a k o m a), kaimė tarp savų žmonių neprapulsi. Pareigūnas per 15 darbo dienų surenka būtiną informaciją ir nustato, ar tikslinga prašymą tenkinti (jo netenkinti). Laboratorijos steigėjas yra Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Muitinės departamentas). Tariamoji nuosaka turi vientisines ir sudėtines formas (žr. §940, 951–955). Užpildykite anketą (žr. 3 pav.). Jėzus ilgai ragina savo mokinius į neapykantą atsakyti meile (Lk 6, 27–35; plg. Mt 5, 43–48).

Ore – s u n k u p a t i k ė t i – vartaliojosi, mirgėjo geltonos peteliškės. Atsistojusi prieš mažą veidroduką – d i d y s i s j a u v a k a r s u k r a i č i u i š v e ž t a s į Š a l t e i k i u s – Grėtė dar kartą susišukuoja plaukus.

Štai ir rytoj, a t s i p r a š o m e s k a i t y t o j ų, dienraštis vėl neišeis. Vaivorykštė visą valandą, kiti sako net dvi, švietė virš ežero.

čia atšiauri, bet kraštas(,) iš tiesų(,) pasirodė gražus. Man atrodo, kad(,) iš tikro(,) pirmųjų kilmė yra per daug neaiški. Aš(,) iš tikrųjų(,) abejoju jo sugebėjimais, bet gal ir susitvarkys. Ar(,) iš viso(,) aš dar galiu jį pateisinti? Ir tada(,) lyg tyčia(,) iš kambario išėjo motina. Paklauskim, ar(,) konkrečiai(,) Antanas sutiktų pasidalyti savo turtu? Norėčiau(,) konkrečiau(,) ten gale sėdinčiųjų paklausti. M a t(,) neklauso sūnelis motinos, ir ką tu padarysi. Jiems reikėjo išvežti turtą, archyvus, išgabenti iš Lietuvos savo piliečius ir(,) p a g a l i a u(,) sutvarkyti jų finansinius reikalus. Jono skola(,) palyginti(,) nedidelė. Močiute, jūs(,) paprasčiau(,) surašykite duomenis, o mes užpildysime anketą ir duosime pasirašyti. Jis(,) paprastai(,) atsikelia dar prieš saulei tekant. Priėm perėjūną, tai jis(,) pirmiausia(,) tavo geru naudosis, tavo skatiką savo kišenėj priglaus, dar tave patį kaimynams apkalbės. Kaimyne, paskolintum(,) r a s i(,) kokį šimtą litų? Šie pareigūnų veiksmai(,) savo ruožtu(,) turėtų užtikrinti susitikimo dalyvių saugumą. Bet jūs(,) šiukštu(,) niekam neprasitarkit. T a i g i(,) Vyriausybė savo nutarimu pakeitė įmonių apmokestinimą. Tikrai(,) negalėjo jis taip pasielgti. Mudu ar(,) t i k r i a u(,) ponas Alfredas visada sakydavo „tamsta“. Tamsta(,) t i k r i a u s i a i(,) kelio į mūsų namus dar neužmiršai. Klasifikavimas, arba(,) tiksliau(,) klasifikavimo būdai, pedagoginėje literatūroje apėmė bendresnius metodus. Turbūt(,) visuose miestuose buvo taip pat. Tą žiedą(,) veikiausiai(,) malūnininko žmona bus pametusi. Visų pirma(,) reikia pasakyti, kad režisieriai, dailininkai ir muzikantai turi apie daug ką pagalvoti.

<p>7. Kreipiniai</p> <p>7.1. Kreipinys, vienas ar su priklausomais žodžiais, išskiriamas kableliais, pvz.:</p> <p>– <i>Dėde, ar namie esi? – išgirdo Gugis. Bus, mama, kitoks gyvenimas – šviesesnis, lengvesnis. Šit tavo bėroji, Juozapai! Ėsk, karvute, ėsk, margoji, žalią žolę. Gerbiamasis pirmininke, 12 straipsnio siūlyčiau nesvarstyti. Atleiskite, ponija Liucija, kad taip netikėtai pas jus įsibraunu. Oškit, žalios pušys, oškit, aukštos pušys, tiems, kurie ilsisi prie jūsų kojų. Labai sielojuosi, mano mieloji, geroji sesute, dėl tave ištikusios nesėkmės.</i></p> <p>7.2. Kreipinys išskiriamas kartu su antrojo asmens įvardžiais <i>tu, jūs</i>, jei jie sakinyje negali eiti veiksmu, pvz.:</p> <p><i>Tai kur, beširdi tu, eiti man?! O kas, tingine tu, leido tau! Jau kito tokio, tu mano katinėli, niekur nerasčiau. Jūs skrynelės, jūs margosios, daugiau jūsų nedangstysiu.</i></p>	<p>8. Kreipiniai</p> <p>Kreipinys gali būti išskiriamas kartu su antrojo asmens įvardžiu <i>tu, jūs</i>, galinčiu eiti sakinio veiksmu, jei abu jie pasakomi vientisa intonacija, pvz.:</p> <p><i>Jūs(,) pilietei, pats kaltas, kad neatlėkėte į eilę. Jūs(,) gerbiamieji, leidimus gausite vėliau. Dink, tu nenaudėli, man iš akių! (Arba: Dink tu, nenaudėli, man iš akių!)</i></p>	
<p>–</p>	<p>9. Praleidimas</p> <p>Vietoj praleistos tarinio jungties arba savarankiškos sakinio dalies gali būti rašomas brūkšnys, jei norima paryškinti praleidimą, pvz.:</p> <p><i>Gyvenimas mano (–) vėjas palaidas. Mokinys Vytautas (–) vienas gabiausių astronomų. Prekyba vaistais (–) pelningas verslas visame pasaulyje. Jis (–) baisus žmogus. Mirti dėl savo tautos (–) amžius gyventi su ja. Dukart du (–) keturi. Tai (–) mūsų visų rūpestis. Debatai (–) tai veikla, padedanti įgyti igūdžių, kurie labai reikalingi šiuolaikinėje visuomenėje. Vilniaus universitetui (–) keturi šimtai dvidešimt penkeri metai. Jis (–) į dykumą ir po kurio laiko grįžta su laimikiu. Mano veidas skaistus ir švelnus, o tavo (–) raukšlių išvagotas.</i></p>	
<p>8. Prijungiamieji sakiniai</p> <p>8.1. Šalutinis prijungiamojo sakinio dėmuo išskiriamas kableliais, pvz.:</p> <p><i>Jam be galo rūpėjo, kad viskas būtų padaryta laiku ir gerai. Atiduok, kas mano. Būk toks, koks nori kitiems rodytis. Lauke vis tiek vėšiau, ypač tada, kai vėjas užgauna. Kieno burna karti, tam ir medus nesaldu. Jis žinojo, apie ką kalbėti susirinkusiesiems, ir triukšmas tuoj pat nurimo. Vyras, kuris sėdėjo su kunigu pirmoje eilėje, pradėjo ploti.</i></p>	<p>10. Prijungiamieji sakiniai</p> <p>10.1. Tarp šalutinio dėmens jungtuko (ar kito jungiamojo žodžio) ir prieš jį einančio sujungiamojo ar prijungiamojo jungtuko (ar kito jungiamojo žodžio) gali būti rašomas kablelis norint parodyti šalutinio dėmens savarankiškumą, pvz.:</p> <p><i>Reikia pasakyti, kad(,) kai tik kuris iš jų išžengia į salę, tuoj visa jų gudrybė ir dingsta. Labiau patiko Henrikas, kuris(,) kai supyksta, nutyla ir lyg sau ima švilpauti. Kvietimą jis jau senokai</i></p>	

Kaimynas visuomet kalbėdamas lankstydavosi, lyg norėtų įtikti pašnekovui. Pamatęs, kad aš sausas kaip šakalys, milžinas tėškė piktai atgal. Laimė, kad pabėgote. Jau trys dienos, kai nieko nevalgėme. Vienas per kitą ėmė mokyti, kaip rašyti. Nedidelis miškelis, per kurį vingiavo siauras keliukas, glaudėsi prie plačios upės. Pagalvok, prieš keletą metų ar būtumei sutikęs važiuoti kartu? Iš kur pasirodė šie pusnuogiai žmonės, niekaip negalėjo suprasti.

buvo atsiuntęs, tačiau(,) kai sužinojau visą tiesą, atsisakiau minties važiuoti. Rytoj pranešė gerą orą, todėl(,) jei neims niaukstytis, eisime į pajūrį. Bet(,) kai apsirengiu vyriškai, jų žvilgsniai būna visai kitokie. Ir(,) kai atrasite, prašyčiau man pranešti. O(,) kai pribėgsi žalią lankelę, ten tave paganyčiau. Todėl(,) kai kalbama apie planų derinimą tarp įmonių, nereikia pamiršti skirtingų jų interesų. Šiandien apsiniaukę jau nuo pat ryto ir(,) jei oras nepagerės, pradrybsosiu namie visą dieną. Aš būčiau ėjęs, bet(,) kai sužinojau smulkmenas, atsisakiau šios minties. Seniūnas atsistojo prieš susirinkusiuosius ir(,) kai triukšmas šiek tiek aprimo, neryžtingai pradėjo. Ji pasirinkdavo grybų ar(,) jei netingėdavo pašliaužioti po šlapias vietas, gana gražių spanguolių.

10.2. Šalutinis dėmuo gali būti neišskiriamas, jei prieš jį eina dalelytė, panaikinanti šalutinio dėmens intonacinį savarankiškumą, pvz.:

O šis nebelaukė(,) nė ką tas pasakys(,) ir iš tolo skubėjo užtarti. Reikia mokėti(,) ir kaip pasakyti nelaimės ištiktam žmogui. Neišmaniau(,) net ką jam patarti(,) ir sutrikusi tylėjau.

10.3. Po žodžių vargu, kažin prieš dalelytę ar, įvardį kas bei įvardiniusrieveiksmius kur, kada ir kt. gali būti rašomas kablelis, jei norima parodyti prijungimą, pvz.:

Vargu(,) ar jis pats žino. Kažin(,) ar reikia pasisveikinti? Kažin(,) kada traukinys ateis? Kažin(,) kur jis prapuolė? Byla turėjo ilgai tęstis ir kažin(,) ar aš būčiau laimėjęs...

10.4. Šalutinis dėmuo iš vieno prijungiamojo žodžio po tarinio gali būti išskiriamas kableliais (retai – brūkšniais), jei norima išryškinti jo prasminį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:

Garsą skleidė kažkas girdėtas, bet niekaip nesupratom(,) kas. Jis gavo laišką, bet nežinojo(,) nuo ko(,) ir į jį neatsakė. Atsakyk kaip žmogus (-) kada?

8.2. Iš vieno prijungiamojo žodžio sudarytas šalutinis dėmuo skiriamas kableliu (arba brūkšniu), jei eina sakinio ar jo dėmens pradžioje, pvz.:

Draugas bandė paaiškinti, kad šis sapnas kitoks. Koks, jis negalėjo pasakyti.

Visiems buvo aišku, kad darbus reikia tučtuojau sustabdyti. Kaip, nė vienas iš susirinkusiųjų nežinojo.

Kada, klausiate? O ar jums nebuvo pranešta?

Misionierius iš kaimelio išvyko jau prieš gerą savaitę, o kur – vieni dievai žino.

8.3. Šalutinis dėmuo išskiriamas kartu su jį pabrėžiančiais ar aiškinančiais žodžiais arba žodžių junginiais ypač, nebent, juoba, juolab, juo labiau, tuo labiau, būtent, vis tiek, tai yra, pvz.:

<p><i>Bematant sukilo piktžolės, ypač kur rugiai buvo iššutę. Neturiu nieko paguodžiamo ponui, nebent kad visi volyniečiai prisiekė karaliui ir karalystei. Remontas netrukus atspirks, juolab kad salę nuomosime. Žiūrovai nenuobodžiavo, juo labiau kad rezultatas ne kartą buvo lygus. Teismo išvados yra nebeaktualios, tuo labiau kad jos negalioja atgaline tvarka. Tokie žmonės bando įsitvirtinti silpnose bendrijose, būtent kur nėra iniciatyvių žmonių ir darnios narių veiklos. Išeik, vis tiek kas tu būsi, ir pasirodyk. Jis banke pasirodydavo prieš pat darbo pabaigą, tai yra kai darbuotojai būdavo labiausiai užsiėmę.</i></p> <p>8.4. Vienarūšiai šalutiniai prijungiamojo sakinio dėmenys, sujungti kartojamais sudedamaisiais ar skiriamaisiais jungtukais <i>ir ... ir, ar ... ar, arba ... arba, nei ... nei</i>, atskiriami pradedant antruoju, kartojamuoju, jungtuku, pvz.:</p> <p><i>Tiesiog gera, kad sėdi prie laužo ir kad kvepia žuviene, ir kad gali pamatyti mešką kitame upės krante, ir kad visi tave laiko draugu. Specialiųjų priemonių imamasi, kai numatoma lijundra ar kai ima šalti po atlydžio, ar kai keliai smarkiai užpustyti. Pranešti reikia, kai padaryta avarija arba kai padaryta žala dėl stichinės nelaimės, arba kai žalą padaro tretieji asmenys. Tokiose šeimose tėvai nesirūpina, ką vaikai valgys nei kuo apsirengs, nei kaip mokyklą lankys, nei kaip gyvens mokyklą baigę.</i></p> <p>Pastaba. Vienarūšiai šalutiniai dėmenys, sujungti nekartojamais sudedamaisiais ar skiriamaisiais jungtukais <i>ir, ar, arba, nei</i>, neatskiriami, pvz.: <i>Reikia išsiaiškinti, koks turto mokestis ir kokia jo dalis yra neapmokestinama. Komisija turės nustatyti, kam buvo išmokėtos lėšos arba kur jos dingo, jei nebuvo niekam mokėta. Niekam nerūpėjo, kur jos išvažiavo nei kada grįš.</i></p>		
<p>9. Sujungiamieji sakiniai</p> <p>9.1. Sujungiamųjų sakinių dėmenys, susieti: a) priešinamaisiais ir paremiamaisiais jungtukais ar jų paskirtį turinčiais žodžiais <i>o, bet, tačiau, tik(tai), vis dėlto, (per) tai, užtai, užtat(ai), tad, todėl</i> ir kt., b) jungtukų ir jungiamųjų žodžių samplaikomis <i>o vis dėlto, bet vis dėlto, bet užtat</i> ir kt., yra atskiriami kableliu (rečiau kabliataškiu), pvz.:</p> <p>a) <i>Sietynas jau aukštai iškilo, o Aušrinės vis dar nematyti. Antanukas dar nesiliauja prašyti, b e t senelė medaus vis duoti nenori. Ir trečias</i></p>	<p>11. Sujungiamieji sakiniai</p>	

brolis sakė eisiąs grumtis, tačiau visi jį išjuokė. Visa apylinkė tarsi susmukusi žemyn, susigūžusi, tik Aušrakalnis toks pat ramus, rimtas ir net išdidus savo pakilimu lygiuose kelių kaimų laukuose. Visi žvėrys išėjo darbo dirbti, tik tai kurmis atsiliko. Pūdyti nesupūdys, vis dėlto šienas gyvuliams bus nebe toks. Gerų žmonių ne daugiausia, tai vieną kur aptikęs negali juo atsidžiaugti. Stakta išsiviepusi įkypai, per tai durys vis praviros stovėjo. Sabaliūnas mažus vaikus mylėjo ne mažiau kaip bites, užtatai per bičkopį jisai ne tik bitėmis, bet ir vaikais būdavo aplipęs. Vakarais dėdė Jokūbas bijojo nakvoti troboj, tad pasiėmęs reikalingiausią mantą traukdavo bulvių duobių link. Jis visą rytą tysojo, nėjo į darbą, todėl man ir pikta buvo. Kad vanduo neužšaltų, ančiukas turėjo beveik be poilsio plaukyti; bet po kiekvienos nakties plotas, kur jis plaukiojo,ėjo vis mažyn ir mažyn.

b) Jam, regis, reikėtų tylėti kaip žemei, o vis dėlto nesugniūžta, kelia galvą. Nelengva apsispręsti, bet vis dėlto yra puiku turėti galimybę šiek tiek pristabdyti laiko tėkmę. Darbai buvo sunkūs, bet užtat pavalgyti dėdienė duodavo gerai.

9.2. Sujungiamųjų sakinių dėmenys, sujungti: a) kartojamais sudedamaisiais jungtukais ir jų paskirtį turinčiais žodžiais *ir ... ir, nei ... nei, čia ... čia* ir kt., b) kartojamais skiriamaisiais jungtukais *arba ... arba, ar ... ar*, yra atskiriami kableliais, pvz.:

a) Ir eina kupinos darbų dienos, ir slenka naktys, pilnos ilgesio ir svajonių. Ne i upė pakilusi jo nenuplovė, ne i žemė neprasivėrė ir jo nepasiėmė. Čia iš lauko pareina darbininkai, čia vakaras tuoj, čia bulvių dar neprikasta, čia žolė kiaulėms dar nesukapota. Girtam žmogui ir ožka kaustyta, ir kraitelė groja. Šįryt ir saulė šviesesnė, ir paukšteliai kitaip čiulba. Tavo ir galva sukta, ir širdis kieta.

b) Arba jis iš proto kraustosi, arba jis iš tikro šventasis. Arba kiemą tegu pasausina, arba tegu batus gerus duoda.

11.1. Sujungiamojo sakinio dėmenys, sujungti nekartojamais jungtukais *ir, ar, arba, nei*, gali būti atskiriami kableliu, jei norima parodyti jų prasminį ir intonacinį savarankiškumą, pvz.:

Ne tiek kūryba, kiek kiti dalykai, daug svarbesni, jam rūpi(,) ir jis negali atsitraukti nuo žmogaus, sėdinčio už rašomojo stalo. Toli, ten kažkur už kalno, už girios, sugriaudė(,) ar gal mums tik taip pasirodė. Iš kiemo iššokdavo ėriukas(,) arba katė kiemu nuslinkdavo drauge su savo šešėliu. Niekad Auksejui jis apie tai neprasitarė(,) nei pats Vasaris, budriai jį sekęs, jokios išvados daryti negalėjo.

11.2. Išvadiniai sakinio dėmenys *ir atlikta, ir baigta, ir (daugiau) nieko, ir galas, ir gana, ir tiek, ir viskas* ir pan. gali būti atskiriami kableliu (rečiau brūkšniu), pvz.:

Čekš skiltuvu į titnagą, dagtis žybt(,) ir atlikta. Išvažiuočiau kur į negyvenamą salą(,) ir baigta. Gal viskas juoko verta(,) ir daugiau nieko. Aš užsidarysiu savo namelyje(,) ir galas. Nors mažai teprinešta, bet norisi paragauti to gintarinio medučio(,) ir gana. Malūnas tiktai sukasi be vėjo(,) ir tiek. Spyną pabučiuos(,) ir viskas. Supraskit, pervažiuos per jūsų gyvenimą su plunksna ar kamera (-) ir baigta.

10. Bejungtukiai sakiniai

10.1. Bejungtukių sakinių dėmenys atskiriami kableliu, kabliataškiu, brūkšniu ar dvitaškiu. Reiškiant išvardijimą, gretinimą, priešpriešą paprastai vartojami kablelis ar kabliataškis (a), reiškiant apibendrinimą, sąlygą, laiką, nuolaidą, neatitikimą dažniau vartojamas brūkšnys (b), reiškiant aiškinimą, priežastį ir pasekmę – dvitaškis ar brūkšnys (c), pvz.:

a) *Veltui meldi aušros, miršta balsas maldos, vien gailios tau ašaros krinta. Dienos trumpos, vakarai ilgi, darbo jokio nėra, valgyti nėra ko. Ylos maiše nepaslėpsi, žmonėms lūpų neužčiaupsi. Vilijai bėgti, mergaitei mylėti. Sakyti daug, klausyti nėra ko. Ankstyvasis dantis rakinėja, vėlyvasis akis krapštinėja.*

Staugė prie būdų pririšti šunys, tvartuose klaikiai maurojo galvijai; virš trobų ir parko medžių skraidė gaisro apšviestos varnos, blaškėsi karveliai. Daiktų pavadinimai keliauja iš kalbos į kalbą kartu su daiktais; tuo būdu dar prieš Lietuvos valstybės susikūrimą į lietuvių kalbą yra atėjusios slavybės šilkas, stiklas, katilas ir kt.

b) *Kelias išklampotas, gėlynai nesukasti ir neapsodinti, gyvatvorės neapkarpytos – visur apsileidimas, netvarka, nešvara. Padidins Vyriausybė pelno mokesčių – gamintojai ims slėpti pelną. Atsipūs arkliai – vėl važiuosime. Tepk mėšlą medum – vis tiek mėšlu dvokia. Šaukiu – niekas neatsako. Ryta anksti ponas nori važiuoti į svečius – jo gerųjų arklių nėra.*

c) *Kumeliukas buvo tikrai gražus gyvulėlis: balta vilnelė klojo visą kūną, uodegos plaukas vijosi šilko mazgeliais. Tu kalbi teisingai: į mano kalną gali įkopti tikrai skaidrūs kaip krištolas žmonės. Tu nueik ir šeiminkui pasakyk: darbininkai nevalgo šitokio jovalo. Mačiau ir žinau: jie per dieną juodvarniais lakioja, o naktį žmonėmis viename kalne gyvena. Jų bijota be reikalo: Jonas neatėjo nei tą, nei kitą naktį.*

Jo rankos lyg titnagas – neima jų nei šaltis, nei karštis, nei drėgmė. Pagailo jam senutės – toks susirūpinęs buvo jos veidas. Elena grįžo ramesnė – tėvas tebemiegojo. Sapnavau naktį gaidį – nelaimė bus. Aš bijau šitų tavo kurtų – leisk man su rykštuke jiems užkirsti.

10.2. Sudėtinio bejungtukio sakinio dėmens atitikmeniu einantys teigimo, neigimo, sutikimo ir kitų panašių reikšmių žodžiai (*taip, ne, gerai, nieko, kaip, ką ir pan.*) atskiriami kableliu, pvz.:

Ne, aš neateisiu. Taip, aš sutinku. Gerai, sutinku su tavo pasiūlymu. Gerai, bet iš kur aš gausiu karietą? Nieko, paverks ir apsipras. Ką, negi tu nežinotai?!

<p>III. Teksto skyryba Žr. pabaigoje.</p>	<p>–</p>	
<p>IV. Baigiamosios nuostatos</p>	<p>III. Baigiamosios nuostatos</p>	
<p>14. Taikant šias taisykles būtina atsižvelgti į Valstybinės lietuvių kalbos komisijos patvirtintas Pasirenkamosios skyrybos taisykles.</p>	<p>12. Taikant šias taisykles būtina atsižvelgti į Valstybinės lietuvių kalbos komisijos patvirtintas Privalomosios skyrybos taisykles.</p>	

III. Teksto skyryba

11. Ženkla sakinio gale

11.1. Sakinio gale rašomas taškas, klaustukas, šauktukas arba daugtaškis (tai priklauso nuo sakinio prasmės ir intonacijos), pvz.:

Miškas gūdžiai švokščia, pušelės siūbuoja lyg marčios, anytos nubartos. Paukščio niekur jokio ne tik neišgirsi, bet ir nepamatysi. Šlapia, drėgna, liūdna girioje.

Kas greičiau lekia: varna ar dviratis? O gal teiktumeis pasakyti, kada žmogus darė tai, ką norėjo? Pone Antanai, tamsta važiuosi su manim? Paskolinsi man pinigų, a?

Būry, lygiuok! Nešk, ko stovi kaip prausiamas! Vaikine, žiūrėk, prieš mane neagituok! Laimingai jums naujoje vietoje!

Dėl žmogučio liemens bėdos nebuvo: sutaisė Barbora tešlos keturkampį, į vidų įdėjo obuolių, razinų, pabarstė cinamonu ir... Nežinau... Man širdin toptelėjo, kad nebegrįš...

Pastaba. Po antraštinių sakinių taškas nerašomas, pvz.:

Prašymas

Laukiniai paukščiai jau grįžta

Paveldo tvarkybos reglamentų rengimo taisyklės

Kiauro maišo nepripilsi

Priegaidės ir tono sąvoka. Lietuvių kalbos priegaidžių sistema

11.2. Sakinio galo ženklai kabutėmis skiriamos tiesioginės kalbos ir citatos sakinio pabaigoje rašomi prieš uždaromąsias kabutes, pvz.:

Į ją pažiūrėję žmonės sakydavo: „Kokia graži ir maloni mergaitė.“

Ciceronas sakė: „Ižangai reikia kuo daugiau svarumo ir kuo mažiau spindesio.“

Šiandien klausia manęs: „Kur buvai?“

Lengva pasakyti: „Kirsk sau...“

Jis dar mažas, būdavo, vaikščioja paskui mane ir vis prašo: „Tere, uogu! Tere, uogu!“

12. Tiesioginė kalba

12.1. Tiesioginė kalba skiriama brūkšniais arba kabutėmis. Jei prieš tiesioginę kalbą yra įvadinių žodžių, po jų prieš tiesioginę kalbą rašomas dvitaškis. Tiesioginė kalba pradedama didžiąja raide.

12.2. Brūkšniu skiriama tiesioginė kalba pradedama nauja eilute, pvz.:

Vaikai ėmė mėtyti į vandenį duoną ir grūdus, o jauniausias sušuko: – Štai kita gulbė!

Antanukas labai norėtų tą gerąjį kiškutį pamatyti, bet nežino, kur jis gyvena.

– Bobule, o kur dabar kiškutis gyvena?

12.3. Brūkšniais skiriamos dialogo kalbos kiekvieno veikėjo žodžiai pradedami nauja eilute, pvz.:

– Ką čia jūs užrašėte?

– Ar kas negerai?

– Esu Milašius, o jūs sąskaitą išrašėte Milakniui...

– Atsiprašau!.. Pataisysim.

12.4. Kabutėmis skiriama tiesioginė kalba po įvadinių žodžių rašoma toje pačioje eilutėje, pvz.:

Jonelis verkdamas pasakė: „Daugiau aš neisiu į darželį.“

Bet vaikas nutvėrė jį už rankos, neleidžia ir prašo: „Tėti, pasiimk mane. Aš tikrai klausysiu tavęs ir vienas niekur neisiu.“

12.5. Jei perpasakojamas dialogas, tarp kabutėmis skiriamos dviejų veikėjų kalbos rašomi brūkšniai, pvz.:

Žiūriu, ateina jo motina su mažosiomis mergikėmis... Su motina pasilikęs klausinėjo maloniai: „Be nereikalauji ko, motušėle?“ – „Dėkui, mano Kazeli, nieko nereikia... Pasilik sau... viską man atiduodi!“ – „Eikime, – sako, – motušėle, aš knygą nupirksiu.“ – „Nereikia, vaikel... mažai bematau.“ – „Motušėle, aš tau akinius nupirksiu.“

12.6. Po tiesioginės kalbos esantys arba į tiesioginę kalbą įsiterpę autoriaus žodžiai pradedami mažąja raide. Tiesioginė kalba nuo jų skiriama brūkšniais, kurie rašomi po kitų sakiniui reikalingų ženklų: po kablelio, šauktuko, klaustuko, daugtaškio – prieš autoriaus žodžius; po taško, kablelio, dvitaškio – po autoriaus žodžių, pvz.:

– Na, tik sakyk greičiau, – ragino Antanas.

– Martynai, kinkykite! – pasigirsta Viliaus balsas iš kambario.

– Kaipgi aš tau akis dūmiau? – nesuprato Baltaragis.

- *Mykoliuk, aš išteku... – pagaliau tarė Severija.*
- *Bet, – kalbėjo jis, – dar lieka plati dirva privačiai iniciatyvai.*
- *Nusiramink, – ramino vyrai. – Mes tau nieko bloga nepadarysime.*
- *Teisybė, – pritarė Lankutienė ir pasiteiravo: – O Vilko Martynas?*

„*Tai nelabasis džiaugiasi savo darbais*“, – *pagalvojo Baltaragis ir visai nusiminė.*

„*Kas čia dabar per žmogus?*“ – *spoksojo Šešelga į Girdvainį.*

„*Kad žinotumėt, ką aš žinau, – pamanė Karalienė, – tai jūs dar kitaip kalbėtumėt.*“

„*Kad taip mums tokia avelė! – pagalvojo senis. – Jai užtektų žolės, augančios prie griovio krašto.*“

12.7. Kai tiesioginė kalba eina prieš autoriaus žodžius ir yra skiriama kabutėmis, jos galo ženklai (šauktukas, klaustukas, daugtaškis) rašomi prieš uždaromąsias kabutes, o kablelis – po kabučių, pvz.:

„*Kur jis galėjo išeiti? Tokią naktį!*“ – *lyg ir stebisi motina, bet širdies gilumoje ji žino.*

„*Ar neims lyti?*“ – *pagalvojo Zenonas.*

„*Ką aš jai dabar sakysiu?..*“ – *kvaršino Vasarį įkyri mintis.*

„*Kaip ir mano uošvienė*“, – *pagalvojo Grėtė, bet ji saugojosi tai pasakyti.*

13. Citatos

13.1. Citatos išskiriamos kabutėmis. (Kai citatos išskiriamos šriftu ar kitokiu grafiniu būdu, kabutės gali būti nerašomos.)

13.1.1. Kai citatą sudaro atskiras sakinytis ar keli sakiniai, po įvardinių žodžių dedamas dvitaškis, o citata paprastai rašoma toje pačioje eilutėje; ilgesnė citata gali būti pradedama nauja pastraipa, pvz.:

Dar Aristotelis rašė: „Retorika apima visas žmogaus gyvenimo sritis.“

Apie perdėtą kuklumą pasakyta taip: „Jei esi nekompetentingas ar nepasiruošęs, kaip sakaisi, kam eini kalbėti? O jei tas netiesa, kam pradėti savo kalbą melu?“

Štai koks gyvas kvieslio paveikslas:

„*Savaitės viduryje į namus atjojo kvieslys kviesti į vestuves. Arklio galva ir jo paties skrybėlė buvo išpuošta margais kaspinais. <...> Jis sustojo vidury aslos įsitempęs, kaip kareivis rikiuotėje, pakėlė ranką ir pakratė lazdą, ant kurios suplevėsavo kaspiniai ir rūtos ir sutilindžiavo varpelis.*“

13.1.2. Po citatų esantys ir į jas įsiterpę autoriaus žodžiai rašomi taip kaip autoriaus žodžiai prie tiesioginės kalbos (žr. 12.6), pvz.:

„*Ar visuomet vaizdingas žodis geriau už neutralų?*“ – *svarstydamas žodžių vartosenos tikslingumą klausia J. Pikčilingis.*

„*Stinga išraiškos priemonės, vartok tarmybę*“, – *sakė Rygiškių Jonas.*

„*Pareina namo, – toliau rašo skaitytoja, – ir prasėdi visą laiką prie televizoriaus.*“

13.2. Cituojamas eiliuotos kalbos posmas rašomas nauja pastraipa ir be kabučių arba su kabutėmis toje pačioje eilutėje (eilučių ir posmų pabaiga žymima pasviraisiais brūkšniais), pvz.:

Miškinio kūryboje plazda gyva žodžių dvasia, atklydusi iš liaudies dainų:

Kur miškeliai, pakvipe sakais,

Kur takeliai takai,

Skersai išilgai išminti...

Eilėraštyje kontrasto principu gretinami vaizdai subtiliai perteikia kontekstą: „Ar tai tu, ar maža kregždutė, / Ant pavasario delno nutūpus, / Sučiauškėjai linksma, lengvutė – / Nuskridai, pamojus sparnais. // Mūsų upės gilios ir ramios, / Medžių šakos žalios ir žemos – / Prisiglausk prie motinos žemės, / Pasipuošusios sodais jaunais.“

13.3. Citata, sudaranti autoriaus sakinio dalį, rašoma toje pačioje eilutėje ir pradedama mažąja raide, pvz.:

Pasakymas „patraukti kaltinamuoju“, vartojamas Baudžiamojo proceso kodekse, vertinamas kaip specifinis teisės kalbos pasakymas. Apie švietimo įstaigų pavadinimus taisyklių I punkte pasakyta, kad „juose reikia vengti nebūtinės informacijos“. Šią pažadą pakartojo apaštalas Paulius, sakydamas, kad „visi esame viena duona ir vienas kūnas“.